

УДК 37.013.42

DOI <https://doi.org/10.12958/3083-6514-2025-1-59-65>

Калінін Євген Михайлович,

здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти,
спеціальність 231 «Соціальна робота»,
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.
kalinineugen@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0001-9451-2335>

Харченко Людмила Георгіївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.
lyudmula.kharchenko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-4157-0216>

ПСИХОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ВИКЛИКИ, З ЯКИМИ СТИКАЮТЬСЯ ДІТИ-ВПО В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Внутрішньо переміщені особи (ВПО) є однією з найбільш вразливих груп в Україні, особливо діти, які пережили труднощі та стреси, пов'язані з примусовим переміщенням. Діти-ВПО часто стикаються з численними психологічними та соціальними проблемами, які можуть суттєво вплинути на їхню освіту та адаптацію до нового середовища. У контексті закладів загальної середньої освіти, які не завжди готові приймати та підтримувати дітей з таких категорій, ці проблеми можуть ускладнити освітній процес та соціалізацію.

Актуальність теми полягає в тому, що війна і збройний конфлікт, які тривають в Україні, змусили сім'ї покинути свої будинки в пошуках безпеки. Ті діти, які стали частиною цієї вимушеної міграції, часто потрапляють до нових закладів освіти, де не завжди є достатні умови для їх психологічної реабілітації та соціальної інтеграції. Психологічні наслідки війни, такі як стрес, тривога, депресія та посттравматичний стресовий розлад, можуть значно ускладнити навчання, вимагаючи від педагогів не лише навчати, але й застосовувати чутливий підхід до підтримки дітей-ВПО. Соціальні проблеми, такі як булінг, ізоляція, стигматизація або труднощі у встановленні контактів з однолітками, також вимагають уваги. Своєчасне вирішення цих проблем має важливе значення для забезпечення рівних можливостей в освіті та розвитку дітей-ВПО. Тому вивчення психологічних та соціальних викликів, з якими стикаються діти-ВПО у закладах загальної середньої освіти, є надзвичайно важливим для розробки ефективних методів підтримки дітей та адаптації освітніх процесів.

Питання психологічних та соціальних викликів, з якими стикаються діти-ВПО в закладах загальної середньої освіти не є новим, до нього звертались низка науковців, а саме: І. Басова (внутрішньо переміщені особи в документах ООН); М. Кравченко (пріоритетні напрями забезпечення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб); А. Попок та А. Дяченко (приймаюча громада як суб'єкт інтеграції внутрішньо переміщених осіб); Н. Пророк, С. Гончаренко, Л. Кондратенко та ін. (допомога дітям, постраждалим внаслідок воєнного конфлікту); І. Швець, О. Следь, М. Біленська (інтеграція внутрішньо переміщених осіб до приймаючих громад у контексті сучасних соціокультурних викликів) та ін.

Однак проблема психологічних та соціальних викликів, з якими стикаються діти-ВПО в закладах загальної середньої освіти потребує опрацювання, систематизації. Актуальність наукового пошуку та необхідність уточнення й визначення важливих аспектів питання обґрунтовує вибір теми дослідження: «Психологічні та соціальні виклики, з якими стикаються діти-ВПО в закладах загальної середньої освіти».

Метою статті є висвітлення психологічних та соціальних викликів, з якими стикаються діти-ВПО в закладах загальної середньої освіти.

Згідно зі статтею Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув місце свого проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру (Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», 2014).

Науковець Т. Кульчицький зазначає, що сьогодні реалізація гарантій прав ВПО в Україні потребує усунення проблем організаційного характеру та покращення діяльності органів місцевих адміністрацій і Міністра з тимчасово окупованих територій і ВПО в Україні для системної реалізації прав і свобод ВПО в Україні. Окрім того, слід звернути увагу і на проблеми обліку та ресурсного забезпечення осіб зі статусом ВПО та здійснювати системну правову допомогу у наданні індивідуальних і групових юридичних консультацій, надавати допомогу та здійснювати супровід у суді, адвокацію прав населення, що постраждало від конфлікту, й адвокацію довгострокових рішень проблем ВПО (Кульчицький, 2019, с. 199).

Неодноразово науковці наголошували, що діти-ВПО – це особлива й дуже вразлива категорія учнів. Так, С. Силкіна зауважує, що через військові дії в житті дітей-ВПО відбувається різка зміна звичного середовища проживання та кола спілкування, а під час евакуації із зони військового конфлікту більшість дітей зазнають негативного емоційного досвіду, переживають стрес. Разом із тим, потрапляючи до нового поселення, їм важко соціально адаптуватися, вони дезорієнтовані та відчувають страх (Силкіна, 2022, с. 75).

Діти, які стали ВПО в Україні, стикаються з численними викликами, які значно ускладнюють їхнє життя та розвиток, вони позбавлені стабільності і безпеки, переживаючи втрату свого житла і звичних життєвих умов. Такі діти-ВПО часто не мають належного доступу до освіти, медичних послуг та соціальних гарантій, що ставить під загрозу їхнє здоров'я та майбутнє. Крім того, психологічний тиск від травми та стресу, який вони пережили, може серйозно вплинути на їх емоційне та соціальне благополуччя. Важливо надати дітям-ВПО не лише матеріальну допомогу, а й відповідну підтримку для їх адаптації до нових умов життя, щоб вони мали можливість розвиватися і вчитися, не відчуваючи наслідків конфлікту і нестабільності.

Розглянемо психологічні та соціальні виклики, з якими стикаються діти-ВПО в закладах загальної середньої освіти. Стосовно соціальних викликів дітей-ВПО в закладах загальної середньої освіти проведено низка досліджень. Так, наприклад, результати проведеного дослідження щодо школярів із внутрішньо переміщених сімей у закладах загальної середньої освіти м. Луцька дослідниками Н. Корпач та І. Сидор надали можливість оцінити реальну ситуацію соціальної адаптації таких школярів. Науковці зазначають, що школярі із сімей переселенців пройшли найскладніші етапи адаптації і переважно знаходяться на середньому та високому рівні соціальної адаптації, проте для окремих дітей цієї категорії адаптивні процеси відбуваються повільно, ніби застигають на початковому етапі й не просуваються у позитивному напрямі. Дослідники стверджують, що окремі школярі перебувають у «групі ризику» та потребують значної уваги з боку шкільних соціальних педагогів. Н. Корпач та І. Сидор вважають, що за умов докладання належних фахових зусиль та умінь, школярі із внутрішньо переміщених

осіб зможуть ефективно адаптуватись до нового середовища та соціалізуватися загалом (Корпач & Сидорук, 2018, с. 138).

Дослідниця С. Силкіна стверджує, що як показує практика, сьогодні для того, щоб полегшити процес соціальної адаптації учнів ВПО, педагогічним працівникам у закладі освіти варто звернути особливу увагу на налагодження ефективної комунікації. Авторкою наукової роботи серед сучасних інструментів побудови комунікативної взаємодії педагога з учнями із зони проведення військових дій названо емоційний діалог, розвивальний зворотний зв'язок (фідбек) та шеринг. С. Силкіна вважає, що у процесі комунікативної взаємодії з цією категорією учнів слід звернути особливу увагу на їхню емоційну сферу, оскільки на сьогодні спеціалісти відмічають, що маленьким переселенцям складно описати свої емоції та почуття, і на це, звісно, є низка вагомих причин, серед яких першочерговим визначається пережитий стрес та отриманий травматичний досвід. Дослідниця зазначає, що для полегшення процесу соціальної адаптації дітей із числа внутрішньо переміщених осіб в умовах нового поселення важливо віддавати перевагу груповим формам роботи з ними, а організація такої спільної взаємодії може посприяти активному пристосуванню їх до умов нового соціального середовища та дасть змогу покращити комунікацію між дітьми, налагодити їхню систему стосунків із педагогами та учнями закладу освіти (Силкіна, 2022, с. 77).

Продовжуючи науковий пошук в межах проблеми дослідження, нашу увагу привернули висновки напрацьовань Ю. Жданович, де зазначається, що показником адаптованості дітей вимушених переселенців слугують: ступінь задоволеності собою, групою, а також різними сторонами своєї життєдіяльності; активне залучення у діяльність приймаючої громади; активність у досягненні поставлених завдань; соціальний комфорт; розуміння можливості реалізації власних цілей у майбутньому; соціально-педагогічна підтримка приймаючої громади (Жданович, 2017, с. 212).

Отже, нами здійснено науковий аналіз найважливіших соціальних викликів, з якими стикаються діти-ВПО в закладах загальної середньої освіти. В ході наукового пошуку буде виокремлено низку вагомих питань зазначеного напрямку.

Щодо психологічних викликів дітей-ВПО в закладах загальної середньої освіти зазначимо, що в дослідженні О. Роговської та С. Бабачанак доведено, що для вирішення проблем дітей внутрішньо переміщених осіб до приймаючої громади необхідно розробляти та впроваджувати спеціалізовані програми підтримки, підвищувати кваліфікацію психологів та забезпечувати тіснішу взаємодію між школами, соціальними службами та батьками, що дозволить покращити якість надання допомоги дітям-ВПО та сприяти їхній успішній адаптації до нових умов життя. Разом із тим, одними із науковців зазначають, що робота психологічної служби з дітьми ВПО стикається з низкою проблем, що ускладнюють процес надання підтримки дітям внутрішньо переміщених осіб до приймаючої громади, а саме:

1) психологічні травми та стрес (діти-ВПО часто переживають значний стрес і психологічні травми через досвід переміщення, втрату близьких, зміни середовища та невизначеність майбутнього, а психологічна служба не завжди має достатньо ресурсів та фахівців для роботи з такими складними випадками, що вимагають індивідуального підходу та тривалої терапії);

2) недостатня кількість спеціалістів (часто в школах, куди приходять діти-ВПО, бракує кваліфікованих психологів та соціальних педагогів, здатних надати необхідну допомогу у великих обсягах, що обмежує можливість своєчасної підтримки, особливо коли кількість дітей з подібними потребами зростає);

3) відсутність чітких методик та програм (психологічна служба нерідко стикається з браком адаптованих методик і програм для роботи з дітьми, які пережили травматичний досвід переміщення, а відсутність таких інструментів ускладнює надання якісної підтримки та затримує процес адаптації дітей до нового середовища);

4) обмежена співпраця з сім'ями (ефективна робота з дітьми-ВПО потребує залучення їхніх батьків або опікунів до процесу психологічної підтримки, але через психологічний стан самих батьків, їхні страхи та невпевненість, налагодження такої співпраці буває ускладненим, що знижує ефективність роботи психологів);

5) недостатнє фінансування (фінансові обмеження часто не дозволяють організувати необхідну кількість психологічних сесій, забезпечити навчання для фахівців та закупівлю необхідних ресурсів для психологічної роботи з дітьми-ВПО, що також ускладнює залучення додаткових спеціалістів для роботи з дітьми, які потребують допомоги);

6) соціальна адаптація та інтеграція (психологічна служба повинна допомагати дітям-ВПО інтегруватися у нове соціальне середовище, будувати стосунки з однолітками та адаптуватися до нових умов, але відсутність належних програм та недостатня співпраця з іншими соціальними інституціями роблять цей процес складним і довготривалим (Роговська & Бабачанах, 2024).

У запропонованому авторським колективом виданні «Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження)» висвітлено широке коло питань, пов'язаних з організацією та здійсненням працівниками психологічної служби групової роботи з метою допомоги дітям та сім'ям, які зазнали травматичного досвіду внаслідок військових дій. Науковцями представлено три авторські корекційні програми: програму корекційно-розвивальних ігрових занять для молодших школярів, які отримали травматичний досвід; програму психокорекції емоційних переживань підлітків, які зазнали травматичного досвіду «Літній інтенсив»; програму соціально-психологічних тренінгів для відновлення психічних та фізичних ресурсів працівників психологічної служби. Разом із тим, науковці зазначають і ми з ними погоджуємося, що найбільш ефективною формою психосоціальної допомоги для людей (в тому числі для дітей-ВПО), безперечно, є індивідуальна, але вона є досить витратною за часом, що обмежує можливості її застосування у закладі освіти і спрямовує працівників психологічної служби до групових форм роботи, використання яких дозволяє охопити більшу кількість постраждалих (Байдик, Бондарук, Гопкало, Гніда, Корнієнко, Лунченко & ..., 2020, с. 5).

Таким чином, в процесі висвітлення психологічних та соціальних викликів, з якими стикаються діти-ВПО в закладах загальної середньої освіти, виокремлено низку особливостей за визначеними напрямками. Так, визначено наступні соціальні виклики дітей-ВПО в закладах загальної середньої освіти:

1) складність соціальної адаптації – діти-ВПО проходять складні етапи адаптації до нового середовища, і незважаючи на те, що більшість з них досягають середнього або високого рівня адаптації, для деяких дітей цей процес відбувається повільно і не завжди просувається в позитивному напрямку, що вимагає від педагогів особливої уваги;

2) травматичний досвід – пережиті стреси і травми війни є важливими бар'єрами для нормальної соціалізації та адаптації, які можуть вплинути на загальний стан дітей і запобігти їх повній інтеграції в нове соціальне середовище;

3) потреба в соціально-педагогічній підтримці – діти-ВПО потребують значної соціально-педагогічної підтримки від закладів освіти та місцевих громад для ефективної адаптації, підтримка має бути всебічною, охоплюючи як емоційну, так і соціальну складові;

4) інтеграція в класний колектив – включає в себе такі труднощі, як: соціальна ізоляція і стереотипи, проблеми в спілкуванні з однокласниками, недостатня підтримка з боку однокласників; інтеграція в клас є важливим етапом соціалізації дітей-ВПО, а її успіх залежить від ефективності спілкування як між дітьми, так і між вчителями та учнями.

Згідно з науковим матеріалом, можна виділити такі психологічні виклики, з якими стикаються діти-ВПО в закладах загальної середньої освіти:

1) психологічні травми і стреси – діти-ВПО часто відчувають значні стреси і психологічні травми внаслідок переміщення, втрати близьких, зміни середовища і невизначеності майбутнього, що вимагає індивідуального підходу і тривалої терапії, але заходи не завжди можливі через обмежені ресурси психологічних послуг;

2) недостатня кількість фахівців – школи, які приймають дітей-ВПО, часто мають дефіцит кваліфікованих психологів та соціальних працівників, що обмежує можливості надавати своєчасну допомогу, особливо коли кількість дітей з такими потребами зростає;

3) відсутність чітких методів і програм – психологічні служби часто стикаються з відсутністю адаптованих методів і програм для роботи з дітьми, які пережили травматичне переміщення; відсутність таких інструментів ускладнює надання якісної підтримки і затягує процес адаптації;

4) обмежена співпраця з сім'ями – ефективна психологічна підтримка дітей-ВПО вимагає залучення батьків або опікунів, але часто психологічний стан батьків, їх страхи і незахищеність ускладнюють цей процес, що знижує ефективність роботи психологів.

Висновок. Визначені нами виклики є суттєвими для адаптації дітей-ВПО до нових умов у закладах загальної середньої освіти. Соціальні виклики дітей-ВПО в закладах загальної середньої освіти: складність соціальної адаптації, травматичний досвід, потреба в соціально-педагогічній підтримці, інтеграція в класний колектив; психологічні виклики, з якими стикаються досліджувана категорія дітей: психологічні травми і стреси, недостатня кількість фахівців, відсутність чітких методів і програм, обмежена співпраця з сім'ями. Для їх подолання необхідно розробити та впровадити спеціалізовані програми підтримки.

В перспективах подальших наукових розвідок здійснити дослідження низки інших важливих викликів для адаптації дітей-ВПО до умов у закладах загальної середньої освіти.

Список використаної літератури

1. Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження) / [авт. кол. В. В. Байдик, Ю. С. Бондарук, Ю. П. Гопкало, Т. Б. Гніда, І. О. Корнієнко, Н. В. Лунченко, Ю. А. Луценко, Р. А. Мороз, І. І. Ткачук] ; заг. ред. В. Г. Панка, І. І. Ткачук. Київ : Ніка-Центр, 2020. 122 с.

2. Жданович Ю. М. Особливості адаптації дітей вимушених переселенців. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2017. № 1(21). С. 204–212.

3. Корпач Н., Сидорук І. Соціальна робота з дослідження стану адаптації дітей внутрішньо переміщених осіб до нового соціального середовища. *Педагогічний часопис Волині*. 2018. № 1(8). С. 133–138.

4. Кульчицький Т. Р. Юридичні гарантії прав внутрішньо переміщених осіб. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 195–199. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-6/45>

5. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 28 грудня 2014 року № 77-VIII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T141706?an=1>

6. Роговська О., Бабачанас С. Проблеми інтеграції дітей внутрішньо переміщених осіб до приймаючої громади. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування*. 2024. Том 1. № 12. DOI: <https://doi.org/10.31498/2617-2038.2024.12.320597>

7. Силкіна С. А. Соціальна адаптація дітей внутрішньо переміщених осіб в умовах нового поселення. *Освіта та педагогічна наука*. 2022. № 3(181). С. 69–79. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2022-3\(181\)-69-79](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2022-3(181)-69-79)

References

1. Baidyk, V. V., Bondaruk, Yu. S., Hoptkalo, Yu. P., Hnida, T. B., Korniienko, I. O., Lunchenko, N. V. et al. (2020). Hrupovi formy roboty v systemi psykhosotsialnoi dopomohy ditiam i simiam, shcho opynylys u skladnykh zhyttievkykh obstavynakh vnaslidok viiskovykh dii (dosvid uprovdzhennia) [Group forms of work in the system of psychosocial assistance to children and families who found themselves in difficult life circumstances as a result of military actions (implementation experience)]. Kyiv: Nika-Tsentr [in Ukrainian].
2. Zhdanovych, Yu. M. (2017). Osoblyvosti adaptatsii ditei vymushenykh pereselentsiv [Peculiarities of adaptation of children of internally displaced persons]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi – Theoretical and methodological problems of upbringing of children and student youth*, 1(21), 204–212 [in Ukrainian].
3. Korpach, N., & Sydoruk, I. (2018). Sotsialna robota z doslidzhennia stanu adaptatsii ditei vnutrishno peremishchenykh osib do novoho sotsialnoho seredovysshcha [Social work on the study of the state of adaptation of children of internally displaced persons to the new social environment]. *Pedahohichnyi chasopys Volyni – Pedagogical Journal of Volyn*, 1(8), 133–138 [in Ukrainian].
4. Kulchytskyi, T. R. (2019). Yurydychni harantii prav vnutrishno peremishchenykh osib [Legal guarantees of the rights of internally displaced persons]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 6, 195–199. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-6/45> [in Ukrainian].
5. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib: Zakon Ukrainy vid 28 hrudnia 2014 roku № 77-VIII [On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons: Law of Ukraine No. 77-VIII of 28 December 2014]. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/T141706?an=1> [in Ukrainian].
6. Rohovska, O., & Babachanakh, S. (2024). Problemy intehratsii ditei vnutrishno peremishchenykh osib do pryimaiuchoi hromady [Problems of integration of children of internally displaced persons into the host community]. *Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. Serii: Sotsialno-humanitarni nauky ta publichne administruvannia – Bulletin of the Priazovsky State Technical University. Series: Social Sciences and Humanities and Public Administration*, 1(12). DOI: <https://doi.org/10.31498/2617-2038.2024.12.320597> [in Ukrainian].
7. Sylkina, S. A. (2022). Sotsialna adaptatsiia ditei vnutrishno peremishchenykh osib v umovakh novoho poselennia [Social adaptation of children of internally displaced persons in the conditions of a new settlement]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and pedagogical science*, 3(181), 69–79. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2022-3\(181\)-69-79](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2022-3(181)-69-79) [in Ukrainian].

Калінін Є. М., Харченко Л. Г. Психологічні та соціальні виклики, з якими стикаються діти-ВПО в закладах загальної середньої освіти

В статті висвітлено психологічні та соціальні виклики, з якими стикаються діти-ВПО в закладах загальної середньої освіти, виокремлено низку особливостей за визначеними напрямками. Соціальні виклики дітей-ВПО в закладах загальної середньої освіти: 1) складність соціальної адаптації – діти-ВПО проходять складні етапи адаптації до нового середовища; 2) травматичний досвід – пережиті стреси і травми війни є важливими бар'єрами для нормальної соціалізації та адаптації; 3) потреба в соціально-педагогічній підтримці – діти-ВПО потребують значної соціально-педагогічної підтримки від закладів освіти та місцевих громад для ефективної адаптації; 4) інтеграція в класний колектив – включає в себе такі труднощі, як: соціальна ізоляція і стереотипи, проблеми в спілкуванні з однокласниками, недостатня підтримка з боку однокласників; інтеграція в клас є важливим етапом соціалізації дітей-ВПО. Виділено такі психологічні виклики, з якими стикаються діти-ВПО в закладах загальної середньої освіти: 1) психологічні травми і стреси – діти-ВПО часто відчувають значні стреси і психологічні

травми внаслідок зміщення, втрати близьких, зміни середовища і невизначеності майбутнього; 2) недостатня кількість фахівців – школи, які приймають дітей-ВПО, часто мають дефіцит кваліфікованих психологів та соціальних працівників; 3) відсутність чітких методів і програм – психологічні служби часто стикаються з відсутністю адаптованих методів і програм для роботи з дітьми; 4) обмежена співпраця з сім'ями – ефективна психологічна підтримка дітей-ВПО вимагає залучення батьків або опікунів. Для їх подолання необхідно розробити та впровадити спеціалізовані програми підтримки.

Ключові слова: діти-ВПО, психологічні виклики, соціальні виклики, заклади загальної середньої освіти, освіта.

Kalinin E., Kharchenko L. Psychological and social challenges faced by IDP children in general secondary education institutions

The article highlights the psychological and social challenges faced by IDP children in general secondary education institutions, highlighting a number of features in certain areas. Social challenges of IDP children in general secondary education institutions: 1) the complexity of social adaptation – IDP children go through difficult stages of adaptation to a new environment; 2) traumatic experience – experienced stress and war trauma are important barriers to normal socialization and adaptation; 3) the need for socio-pedagogical support – IDP children need significant socio-pedagogical support from educational institutions and local communities for effective adaptation; 4) integration into the classroom – includes such difficulties as: social isolation and stereotypes, problems in communicating with classmates, insufficient support from classmates; Integration into the classroom is an important stage in the socialization of IDP children. The following psychological challenges faced by IDP children in general secondary education institutions have been identified: 1) psychological trauma and stress – IDP children often experience significant stress and psychological trauma as a result of displacement, loss of loved ones, change of environment and uncertainty of the future; 2) insufficient number of specialists – schools that accept IDP children often have a shortage of qualified psychologists and social workers; 3) lack of clear methods and programs – psychological services often face a lack of adapted methods and programs for working with children; 4) limited cooperation with families – effective psychological support for IDP children requires the involvement of parents or guardians. To overcome them, it is necessary to develop and implement specialized support programs.

Key words: IDP children, psychological challenges, social challenges, general secondary education institutions, education.

